

Rakowski, Witold

Przyczynek do poznania opinii mieszkańców o rozwoju Żyrardowa

Rocznik Żyrardowski 6, 477-486

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Witold Rakowski

Przyczynek do poznania opinii mieszkańców o rozwoju Żyrardowa

Miejsce naszego stałego zamieszkania jest ważnym elementem wpływającym na całokształt życia. Od sposobu zagospodarowania danej miejscowości, od jej usytuowania w regionalnym podsystemie osadniczym, od jakości środowiska przyrodniczego, od charakteru i gęstości zabudowy zależy stopień zaspokojenia potrzeb w cyklu dobowym (odpoczynek, praca (nauka), usługi), tygodniowym, rocznym poszczególnych grup ludności według płci, wieku, stanu cywilnego, wykształcenia. Są miasta, miasteczka, wsie w Polsce, do których ludność jest bardzo przywiązana i zaangażowana w ich rozwój i takie, w których się mieszka, bo nie ma innego wyboru. Jak zatem przedstawia się opinia mieszkańców Żyrardowa o swoim mieście. Poznanie tych opinii było możliwe poprzez przeprowadzenie badań ankietowych w czerwcu 2006 r., a więc przed wyborami władz samorządowych, w tym prezydenta miasta. Badania te przeprowadzili studenci Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego wśród swoich znajomych. Badania te należy traktować jako pewien sondaż, ponieważ objęto nimi zaledwie 111 osób, w tym 48 mężczyzn i 63 kobiety. Niniejsze badania w pewien sposób nawiązują do wcześniejszych studiów dotyczących małych miast w Polsce¹.

Podobne badania z inicjatywy piszącego te słowa w 2006 r. przeprowadzono w Grodzisku Maz.² i w Koziencach³. Ankieta anonimowa dotycząca opinii o mieście składała się z 18 pytań, z tego 5 dotyczyło cech demograficzno-społeczno-zawodowych respondentów. Z pozostałych 13 pytań na 9 trzeba było udzielić odpowiedzi według własnego uznania, przy

¹ Por. S. Berezowski, W. Rakowski, *Stan rozwoju mniejszych miast województwa warszawskiego w opinii ich mieszkańców*, „Zeszyty Naukowe SGPIS” nr 59, Warszawa 1966 oraz S. Berezowski, W. Rakowski (red.), *Stan rozwoju małych miast w Polsce w opinii ich mieszkańców*, „Monografie i Opracowania SGPIS” nr 27, Warszawa 1972, a także M. Kopyj, W. Rakowski, *Rozwój małych miast województwa zielonogórskiego w opinii ich mieszkańców*, „Rocznik Lubuski” tom VII, Zielona Góra 1971.

² Patrz w niniejszym tomie artykuł M. Pytlak, *Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego Grodziska Maz. w opinii jego mieszkańców*.

³ W. Rakowski, E. Kisiel, *Ocena rozwoju Kozienc w opinii ich mieszkańców*, „Studia nad regionem radomskim”, tom III, WSRL – Politechnika Radomska, Radom – Żyrardów 2007.

czym na dwa pytania nie należało odpowiadać, jeżeli w pytaniu poprzedzającym zaznaczono „tak” lub „nie”.

Charakterystyka respondentów

Można domniemywać, że opinia o danym mieście w pewnej mierze zależy będzie od doboru respondentów, to jest ich wieku, płci, wykształcenia, aktywności zawodowej i społecznej, długości zamieszkiwania w danym mieście, miejsca pracy. Ze względu na małą liczbę osób objętych badaniem, możliwy jest praktycznie tylko podział na płeć. Badaniem objęto różne grupy wieku, ale najwięcej w wieku 31–40 i 41–50 lat (tab. 1), a więc z ekonomicznego i demograficznego punktu widzenia najważniejsze, przy czym w tych grupach było więcej mężczyzn niż kobiet. Kobiety reprezentowały 3 grupy wieku w jednakowym stopniu. W stosunku do ogółu społeczeństwa Żyrardowa za słabo w badaniach reprezentowana była subpopulacja licząca 71 i więcej lat.

Tabela 1. Struktura wieku respondentów

Wiek	W liczbach absolutnych			W %		
	Mężczyźni	Kobiety	Razem	Mężczyźni	Kobiety	Razem
Do 20 lat	5	6	11	10	10	10
21–30	9	9	18	19	15	17
31–40	14	13	27	29	21	25
41–50	12	12	24	25	20	22
51–60	2	12	14	5	20	13
61–70	5	8	13	10	13	12
71 i więcej	1	1	2	2	1	1
Razem	48	61	109	100	100	100
Brak danych	-	2	2	x	x	x

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Od urodzenia w Żyrardowie mieszka 54% badanych, w tym 63% mężczyzn i 47% kobiet, co by w przybliżeniu odpowiadało rzeczywistości⁴. Większość mężczyzn objętych badaniem mieszka w Żyrardowie od urodzenia, natomiast spośród kobiet nieco więcej było takich, które urodziły się

⁴ Por. W. Rakowski, K. Witkowska, *Współczesne społeczeństwo Żyrardowa*, „Rocznik Żyrardowski”, tom IV, WSRL, Żyrardów 2006.

poza Żyrardowem, a obecnie tu mieszkają (tab. 2). Osoby, które napłynęły do Żyrardowa, w większości są w wieku 31–60 lat. Więcej niż połowa (57%) respondentów to osoby w stanie małżeńskim (62% mężczyzn i 53% kobiet). Ponadto z ogółu mężczyzn objętych badaniem 34% to kawalery, a z ogółu kobiet 22% to panny, 14% rozwiedzione i 11% to wdowy. Zróżnicowany był poziom wykształcenia respondentów, przy czym najsilniej była reprezentowana grupa osób z wykształceniem średnim zawodowym w następnej kolejności były osoby z zasadniczym zawodowym, wyższym i średnim ogólnokształcącym (tab. 3). Najsłabiej w stosunku do ogółu społeczeństwa Żyrardowa była reprezentowana grupa mieszkańców z wykształceniem podstawowym i poniżej podstawowego. W podziale na płeć większe różnice istnieją w zakresie wykształcenia średniego ogólnokształcącego (więcej kobiet) i zasadniczo-zawodowego (więcej mężczyzn). Z ogółu mężczyzn objętych badaniem 52% i z ogółu kobiet 45% stwierdziło że pracuje zawodowo. Sektor zatrudnienia osób pracujących przedstawia się następująco (w %):

	M	K
Pracownik państwowy	24	14
Pracownik najemny w sektorze prywatnym	24	57
Pracownik najemny w firmie zagranicznej	8	15
Właściciel (współwłaściciel) firmy	40	11
inne	4	3

Tabela 2. Wiek i płeć respondentów urodzonych w Żyrardowie i przybyłych do Żyrardowa

Wiek respondentów	Mężczyźni		Kobiety	
	A	B	A	B
Do 20 lat	5	-	6	-
21–30	8	1	6	3
31–40	7	7	8	5
41–50	7	5	3	9
51–60	1	1	3	9
61–70	2	3	2	6
71 i więcej	-	1	1	-
Razem	30	18	29	32

Źródło w tej tabeli i w następnych (jeżeli nie podano innego źródła): opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

A – Osoby mieszkające od urodzenia w Żyrardowie

B – Osoby przybyłe do Żyrardowa

Tabela 3. Poziom wykształcenia respondentów w %

Wykształcenie	M	K	Razem
Wyższe magisterskie	15	15	15
Wyższe zawodowe (licencjackie)	2	3	3
Pomaturalne	11	8	9
Średnie zawodowe	26	25	26
Średnie ogólnokształcące	9	20	15
Zasadnicze zawodowe	30	16	22
Podstawowe i poniżej	7	13	10
Razem	100	100	100

Spośród osób niepracujących (połowa) część z nich to emeryci i renciści, gospodynie domowe, osoby bezrobotne, rzadziej uczące się (studenci). Wśród pracujących mężczyźni 35% wskazywało, że jest na stanowisku technika, 25% inżyniera, 15%, że jest pracownikiem fizycznym, 10% wykonywało zawód nauczyciela, 5% zawód ekonomisty i 5% zawód handlowca. Natomiast najwięcej kobiet (27%) zajmowało się pracą biurową, w następnej kolejności (18%) pracowało jako technik i co dziesiąta kobieta pracowała jako ekonomista, księgowka, pielęgniarka, handlowiec i jako pracownik fizyczny, a co dwudziesta jako nauczyciel. Osoby pracujące podały, że ich miejscem zatrudnienia jest przede wszystkim (59%) Żyrardów (52% mężczyzn i 64% kobiet). Ponadto dla co piątej osoby miejscem pracy jest Warszawa (29% mężczyzn i dla 14% kobiet) oraz w grę wchodziły miasta leżące na trasie do Warszawy. Objęci badaniem ankietowym mieszkali w różnych częściach Żyrardowa, ale najwięcej na osiedlu Wschód (24%), w Centrum (18%), na osiedlu Kościuszki (16%) i w osadzie Młyńskiej (11%). Ponadto było reprezentowane osiedle Żeromskiego (8%), Sikorskiego (5%), Teklin (5%), Batorego (4%) i tereny peryferyjne. Charakterystyka osób objętych badaniem ma istotne znaczenie z punktu widzenia postrzegania problemów związanych zarówno z dotychczasowym rozwojem miasta, jak też z dalszymi potrzebami. Wydaje się, że mimo iż badaniem objęto stosunkowo niewielką grupę mieszkańców, są oni subpopulacją reprezentującą społeczeństwo Żyrardowa.

Na zakończenie charakterystyki respondentów warto jeszcze przedstawić ich ocenę własnej sytuacji mieszkaniowej, materialnej i finansowej, bo można sądzić, że przez pryzmat tej sytuacji będzie postrzegana sytuacja miasta i jego wizerunek. Otóż bardzo mało wypowiedających się osób wskazywało, że ich sytuacja materialna, finansowa i mieszkaniowa jest

bardzo dobra lub dobra. Najlepiej w tym przypadku wypadła ocena sytuacji mieszkaniowej⁵ (b. dobra i dobra 42%), a najgorzej sytuacji finansowej (b. dobra i dobra 15%). Lepiej oceniali tę sytuację mężczyźni niż kobiety (tab. 4). Na ogół więcej niż połowa osób odpowiadających wskazywała, że ich sytuacja mieszkaniowa, materialna i finansowa przedstawia się przeciętnie (średnio) na tle otoczenia. Jako złą lub bardzo złą swoją sytuację mieszkaniową określało 9% respondentów, materialną odpowiednio 23% i finansową aż 29%⁶. Na pytanie „Czy w porównaniu z sytuacją z lat 80. żyje się P. lepiej?” 5% odpowiedziało, że zdecydowanie tak, 23%, że lepiej, 25% tak samo, 33%, że gorzej i 14% że znacznie gorzej⁷. Obecną sytuację gorzej oceniali kobiety niż mężczyźni.

Tabela 4. Ocena swojej sytuacji mieszkaniowej, materialnej i finansowej respondentów, według stanu maj–czerwiec 2008 r. (w %)

Sytuacja		b. dobra	dobra	średnia	zła	b. zła	Razem
mieszkaniowa	M	11	38	42	9	–	100
mieszkaniowa	K	3	35	52	8	2	100
Razem		6	36	49	8	1	100
materialna	M	2	26	50	20	2	100
materialna	K	2	15	60	18	5	100
Razem		2	19	56	19	4	100
finansowa	M	4	17	52	23	4	100
finansowa	K	2	8	61	16	13	100
Razem		3	12	56	20	9	100

Ocena rozwoju miasta w świetle wypowiedzi respondentów

Na pytanie czy respondent jest zadowolony, że mieszka w tym mieście, nieco więcej niż połowa (53%) twierdziła, że nie jest zadowolona, 42%, że jest zadowolona (5% nie potrafiło jednoznacznie określić). Ci, co są zadowoleni, uzasadniali to tradycjami rodzinnymi (np. „cały ród zamieszkiwał

⁵ Z badań przeprowadzonych w 2001 r. wśród rodzin z dziećmi uczęszczającymi do szkół podstawowych w Żyrardowie wynikało, że warunki luksusowe, bardzo dobre miało 19%, dobre 51%, dostateczne 24%, złe i bardzo złe 6%. Patrz: W. Rakowski, B. Bujala, *Warunki życia rodzin z dziećmi uczęszczającymi do szkoły podstawowej w Żyrardowie*, „Rocznik Żyrardowski” tom II, WSRL, Żyrardów 2003.

⁶ Dane dla 2001 r. przedstawiały się następująco:

– materialna (zła lub b. zła) – 13%,

– finansowa – 27%.

⁷ Pominięto osoby młode, które nie pamiętają tamtego okresu.

w Żyrardowie”, „trzecie pokolenie mieszka już w tym mieście”), sentymentem do miejsca urodzenia, posiadaniem własnego domu lub mieszkania, dobrym połączeniem z Warszawą i Łodzią, bliskim położeniem zakładu pracy, możliwością wypoczynku (dużo zieleni w mieście, sąsiedztwo pobliskich lasów), a nawet społecznym zaangażowaniem na rzecz miasta. Osoby niezadowolone wskazywały, że miasto jest brudne, brzydkie (np. ul. 1 Maja i szpecący tunel), zaniedbane ulice, domy, ogromny ruch i hałas na głównej ulicy (1 Maja), brakuje boisk dla dzieci na osiedlach (szkolne są zamknięte), bardzo słaba opieka lekarska, duża przestępczość, brak bezpieczeństwa, brak miejsc pracy, w tym szczególnie atrakcyjnych dla młodzieży.

W ostatnich 3 latach (czyli 2004, 2005, 2006) zmiany na lepsze zauważyło 69% badanych, z tego 62% mężczyzn i 77% kobiet. Respondenci zauważyli, że zmiany na lepsze w mieście nastąpiły w takich dziedzinach jak:

1) wygląd miasta, poprawa estetyki,
remont Placu Jana Pawła II	21 wskazań
2) poprawa stanu ulic, chodników	19 wskazań
3) handel (przybyła liczba sklepów)	18 wskazań
4) rozwój budownictwa mieszkaniowego	9 wskazań
5) remont szkół i poprawa warunków nauczania	7 wskazań
6) poprawa bezpieczeństwa	6 wskazań
7) poprawa warunków uprawiania sportu	5 wskazań
8) więcej miejsc pracy	4 wskazania

Ponadto wskazywano na podjęcie remontu dworca kolejowego, remontu parku Dittricha, wykorzystanie budynków po byłych zakładach Iniarskich, na poprawę dbałości o skwery, place zabaw dla dzieci. Jednocześnie 72% respondentów (64% mężczyzn i 76% kobiet) zauważa, że w pewnych dziedzinach funkcjonowania miasta nastąpiło pogorszenie. Najczęściej wymieniano:

1) bezrobocie i brak miejsc pracy	28 wskazań
2) bezpieczeństwo	24 wskazań
3) upadek przemysłu	8 wskazań
4) nasilenie hałasu, pogorszenie warunków środowiska	8 wskazań
5) wzrost zaśmiecenia miasta	7 wskazań
6) wzrost ubóstwa	6 wskazań
7) pogorszenie dostępności do służby zdrowia	4 wskazania

Były i takie wypowiedzi, jak:

- „rozgrabienie byłych zakładów Iniarskich, wzrost przestępczości, brak poczucia bezpieczeństwa” (kobieta),
- „wszystko zmienia się na gorsze począwszy od władz naszego miasta” (to był rok 2006 – dop. W. R.)

- „niekompetencje urzędników i władz miasta, brak zainteresowania życiem mieszkańców, tragiczne jezdnie, skandaliczny brak profesjonalizmu u nauczycieli w gimnazjach” (mężczyzna).

Na pytanie „Jeżeli dostrzeża P. zmiany, co jest ich główną przyczyną” respondenci przy odpowiedziach zmian na lepsze uważali, że taką przyczyną jest:

- pozyskiwanie środków z UE,
- wymuszenie zmian przez inwestorów zagranicznych,
- likwidacja woj. skierniewickiego,
- sprawne rządu prezydenta i władz miasta (rzadko).

Natomiast w przypadku wskazywania zmian na gorsze obwiniano za to władze samorządowe miasta, w tym prezydenta. Na pytanie zawarte w ankiecie „Gdyby mógł(a) P. decydować, co zmienić(a) by P. w mieście, aby się lepiej żyło?”. Wypowiadający wskazywali następujące dziedziny:

• tworzenie nowych miejsc pracy	41 wskazań
• wzrost bezpieczeństwa w mieście	19 wskazań
• budowa obwodnicy	13 wskazań
• zwiększenie rozrywek dla młodzieży	12 wskazań
• dokonanie zmiany władz	12 wskazań
• remonty ulic itp.	11 wskazań
• rozwój sportu	8 wskazań
• poprawa estetyki miasta	7 wskazań
• rozwój budownictwa mieszkaniowego	7 wskazań
• likwidacja korupcji	4 wskazania

Tak więc w odpowiedziach na 3 pytania zawarte w ankiecie najczęściej pojawia się bezrobocie (brak miejsc pracy), bezpieczeństwo, obwodnica (hałas, spaliny). Należy zdawać sobie sprawę z tego, że inne spojrzenie jest osób, które nigdy nie sprawowały władzy w mieście, a inne tych, co tę władzę sprawują i znają realne możliwości realizacji potrzeb mieszkańców wynikające z sytuacji finansowej miasta i z otoczenia zarówno regionalnego, krajowego, jak też globalnego. Większe możliwości władze miasta mają w zapewnieniu np. bezpieczeństwa (też ograniczone, bo wymaga to poniesienia nakładów finansowych) niż w tworzeniu miejsc pracy. Jednocześnie wzrost bezpieczeństwa, poprawa estetyki miasta mogą wpływać na tworzenie nowych miejsc pracy, ponieważ inwestorzy poszukując lokalizacji biorą pod uwagę te elementy.

Jedno z pytań, które można uważać za syntezę powyższych rozważań, dotyczyło oceny rozwoju miasta Żyrardowa. Połowa ankietowanych osób stwierdziła, że miasto rozwija się powoli, 2%, że szybko, 23%, że istnieje stagnacja (17% mężczyzn i 28% kobiet), a 25% uważało, że następuje upadek miasta (30% mężczyzn, 20% kobiet). W świetle tych wypowiedzi

zadano pytanie pt. „Czy chciałby P., żeby obecny prezydent sprawował władzę w przyszłej kadencji?”. Przypomnijmy, że była to połowa 2006 r., a więc przed wyborami samorządowymi. Otóż ku zaskoczeniu tylko 10% (13% mężczyzn i 8 kobiet) wyraziło opinię pozytywną, 34% nie miało zdania w tej sprawie (23% mężczyzn i 42% kobiet) i aż 56% (64% mężczyzn i 50% kobiet) uważało, że nie powinien dalej sprawować władzy⁸.

Pomimo wielu krytycznych uwag odnośnie do funkcjonowania Żyrardowa w najbliższych latach zamierza zmienić miejsce zamieszkania za ledwie 14% respondentów uzasadniając to zmianą stanu cywilnego, brakiem perspektyw, brakiem rozrywek, brzydotą miasta (rudery). Chęć wyjazdu zgłaszali tylko ludzie młodzi. Na pytanie czy „Chciałby P., aby P. dzieci wiązały swoją przyszłość z tym miastem?” tylko 23% badanych stwierdziło, że tak, 36% nie miało zdania na ten temat (27% mężczyzn i 42% kobiet) oraz 41% (48% mężczyzn i 35% kobiet) udzieliło odpowiedzi negatywnych. Przyszłość swoich dzieci większość wypowiadających się widzi w Warszawie lub w dużych miastach, które zapewniają duży wybór miejsc pracy, rzadko, ale pojawia się też Grodzisk Maz., Mszczonów („tam widać zmiany i mądrego gospodarza” – kobieta), częściej wskazuje się kraje UE („wszędzie, ale nie tu” lub „w kraju w którym można normalnie pracować i żyć” albo „tam gdzie są lepsze perspektywy znalezienia pracy”).

Zakończenie

Z wypowiedzi respondentów wynika, że widzą oni zmiany, jakie dokonują się w mieście na lepsze i na gorsze. Dotyczą one tych spraw, które często rzucają się w oczy (estetyka miasta, ulice, chodniki, zieleń) lub które są postrzegane w wyniku częstych kontaktów (sklepy, rzadziej służba zdrowia, szkolnictwo), a także dają się odczuć, bo dotyczą one samych

⁸ Porównaj wypowiedź prof. Jerzego Regulskiego w rozmowie z Andrzejem Dryszalem pt. „Kraj mandarynów – nie da się budować wspólnoty, wspominając Grunwald i powstanie warszawskie”, „Przegląd” nr 10, 2008 r. Na słowa, że „W ostatnich wyborach samorządowych zwyciężyły raczej komitety niezwiązane z partiami” prof. J. Regulski odparł „te związki były, lecz nie afiszowano się nimi. Ogromna większość wójtów i burmistrzów” jest powiązana z układami partyjnymi i w wyborach samorządowych w 2006 r. korzystała z poparcia różnych partii. Nie przyznawali się jednak, wiedząc, że stanowi to obciążenie w oczach wyborców. Przykład mieliśmy w Żyrardowie (podkreślenie W. R.). Dotychczasowy prezydent pokonał tam kontrkandydata, młodego człowieka bez znaczącego doświadczenia samorządowego, ale nie zdobył bezwzględnej większości i konieczna była druga tura. Prezydent oczywiście by wygrał, jednak do miasta przyjechał prezes Jarosław Kaczyński i na wiecu udzielił mu swego poparcia. W rezultacie prezydent przegrał z kretelem. Ludzie nie chcą bonzów partyjnych, zależy im na tym, żeby władza lokalna reprezentowała ich interesy, a nie interesy partii”.

respondentów (bezrobocie, bezpieczeństwo, hałas). Żałować należy, że tak w przypadku Żyrardowa jak i większości miast w Polsce nie zachowano ciągłości w rozwoju. Najpierw na początku lat 90. XX wieku w wyniku nierozsądnych decyzji władz centralnych doprowadzono do upadku miast a teraz próbuje się je rewitalizować w warunkach zaostrzającej się konkurencji. Obranie drogi rewolucyjnej musiało doprowadzić do masowego bezrobocia i do niezadowolenia społeczeństwa. Zarządzanie miastem we współczesnych warunkach jest bardzo trudne, ponieważ tylko niewielka część majątku jest własnością samorządową. Na terenie miasta jest szereg innych podmiotów realizujących swoje cele, które nie muszą, a nieraz są sprzeczne z celami samorządu terytorialnego. Kapitał zagraniczny i kapitał polski prywatny może mieć taką siłę, że on będzie narzucał władzom samorządowym reguły gry, a więc obwinianie władz samorządowych za wszystko, co się źle dzieje na jego terenie, jest pewnym nieporozumieniem. Prezydent miasta, burmistrz czy wójt dysponuje zbyt małym kapitałem, by był prawowitym gospodarzem terenu. Na tym tle nasuwa się pytanie, co zrobić, by właśnie władza samorządowa realizując cele ogólnopaństwowe i lokalne dysponowała takimi uprawnieniami, aby wymuszała na innych podmiotach (właścicielach kapitału) realizację tych celów. Innymi słowy, aby realizacja celów kapitału prywatnego była zgodna (a nie sprzeczna) z realizacją celów państwowych i lokalnych. W obecnych warunkach prezydent miasta, burmistrz, wójt raczej jest ćwierć, niekiedy współgospodarzem⁹ niż gospodarzem, ale społeczność lokalna postrzega go jako gospodarza, który za wszystko odpowiada, co się dzieje na terenie gminy. Potwierdzeniem tego spostrzeżenia są wypowiedzi osób ankietowanych. Na tle wypowiedzi respondentów dotyczących oceny rozwoju Grodziska Maz. i Kozienic Żyrardów wypada najgorzej. Czy jest to wina władz samorządowych Żyrardowa czy też wynika ze specyfiki miasta? Moim zdaniem wynika to właśnie ze struktury gospodarczej miasta i jego położenia w podsystemie osadniczym. Grodzisk Maz. i Kozienice nie miały tak dużych zakładów przemysłowych, które uległy likwidacji, a ponadto nie stanowiły one wartości zabytkowej. Żyrardów ze względu na reprezentowany potencjał i skalę przebudowy wymaga o wiele więcej kapitału, który by doprowadził do zmiany jego poprzedniej funkcji. Dlatego łatwiej jest istniejący układ zburzyć, niż zbudować nowy, który wymaga ogromnego kapitału, co przy ograniczonym dopływie środków własnych zmusza władze do szukania środków zewnętrznych i uzależnia je od tego kapitału.

⁹ Por. A. Polska, *Ład przestrzenny jako czynnik rozwoju lokalnego*, w: *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, „Prace naukowe AE we Wrocławiu” nr 1124, Wrocław 2006.

Findings from Survey on the Reception of Developments in Żyrardów by Its Citizens

Summary

The public opinion survey on the assessment of the developments in the town, the respondents see improvements in aesthetic qualities of the town, the condition of the roads, squares and streets, in the number and standards of retail outlets, and in housing construction. Fewer respondents notice improvements in creating new jobs, in overall security and in conditions of schools and education. On the whole, 69% of the respondents notice overall improvement, whereas 70% complain of noticeable deterioration. The most frequently raised issues of citizen's concern were: unemployment, safety, the collapse of industry (large production facilities), increase in noise levels, and pollution of the town and a sizeable rise of poverty. As for the respondents' proposals, these include: creating new jobs, increasing safety, building a ring-road, expanding the cultural offer for young people, personal changes in the Town Council. The survey was conducted in the first half of 2006.